

Herrien eskubideez deklarapen nagusia

(Argel, 1976ko Uztailak 4)

SARRERA HITZA

Esperantza handitako denboraldiak ari gara bizitzen; orobat, ordea, kezka sakonetakoak ere:

- Tirabira eta kontradizioz beteriko denboraldiak;
- Inperialismoaren nazional eta internazional egituren aurka munduko herriak jaikierazi eta koloni sistemei lur joarazi dieten askapen borroken denboraldiak;
- Borroka eta garaipen denboraldiak, zeinetan Estatu Batuen Batzarre Nagusiaren (ONUren) erabakiek, Giza Eskubideen Deklarapen Nagusitik hasi eta Estatuaren Eskubide eta Eginbehar ekonomikoen Kartaraino, internazional ordenu politiko eta ekonomiko berri baten bilakuntza marrazten bait dute.

Denboraldiok, haatik, orobat dira pottegite eta hondapenezkoak, zeinetan inperialismo molde berriak nabari bait dira, herriak zapaldu eta esplotatzeko.

Inperialismoak, mila mekanismo eta basakeriazko eskuhartze maltzurrez, eta askotan berak ezarririko gobernuen laguntzaz, mundu zati baten jaun eta jabe darrai.

Zuzenean ala zeharka parte hartuz, sozietate multinazionalaz baliaturik, tokian tokiko poliziaren saldukerian tinkatuz, polizi erreprezioan, etsaiekiko tortura eta hondamen fisikoan oinarrituriko errejimen militarrei lagunduz, neo-kolonialismo izenaz bataiatu diren egitura eta ekintzez baliatuz, herri askotara hedatzen du bere kontrola inperialismoak.

Geure sasoi hontako amets-irrikak interpretatu ustez, Argel-en bildu gara, munduko herri guztiek askatasunerako eskubide bera du-

tela aldarrikatzeko: atzerritar esku-sartze guztitik askatzeko eskubidea eta herri bakoitzak hautatu gobernua hartzekoa, herri bakoitzak bere askapenaren alde borrokatzeko eskubidea, menpetasunean izanez gero herri bakoitzak bere borrokan beste herrien laguntza hartzeko eskubidea.

Giza eskubideen benetako errespetoak herrien eskubideen errespetoa esan nahi duela etsirik, HERRIEN ESKUBIDEEZ DEKLARAPEN NAGUSI hau onartu dugu.

Munduan, inoizka harmak eskuan, herri guztien askatasunaren aldeko borroka handia aurrera daramatenek topa bezate Deklarapen hontan beren borrokaren zilegitasunaren baiospena.

Sekzio I: IZATEKO ESKUBIDEA

Artikulu 1: Herri guztiek dute izateko eskubidea.

Artikulu 2: Herri guztiei zor zaie errespetoa nori bere nazio eta kultur identitateari buruz.

Artikulu 3: Herri guztiek dute nor bere lurraldeari baketan eusteko eskubidea, eta erauzia izanez gero, hartara itzultzekoa.

Artikulu 4: Ez da eskubiderik, nazio eta kultur identitateagatik, inor ere, ez masakratzeko, ez torturatzeko, ez pertsegitzeko, ez lurraldarazteko, ez atzerrirazteko, ez eta herri baten identitatea edo izakera arriskuan ipin lezakeen bizikera inori ezartzeko.

Sekzio II: AUTODETERMINAZIO POLITIKORAKO ESKUBIDEA

Artikulu 5: Herri orok du preskribitu eta besteretu ezineko eskubidea autodeterminaziorako. Bakoitzaren estatutu politiko propiorako eskubidea dakar horrek, askatasun osokoa eta inoren esku-sartzerik gabekoa.

Artikulu 6: Herri orok du zuzeneko nahiz zeharkako koloni edo atzerritar menperatasunetik eta edonolako errejimen arrazakeriazkoretatik askatzeko eskubidea.

Artikulu 7: Herri orok du, arraza, sexu, erlijio edo kolore bereizketarik gabe, herritar guztien ordezkari litzatekeen eta guztien giza eskubideak eta oinarrizko askatasunak defendatzeko gauza litzatekeen gobernu demokratiko bat ukaiteko eskubidea.

Sekzio III: HERRIEN ESKUBIDE EKONOMIKOAK

Artikulu 8: Herri orok du eskubide eksklusibua bere aberastasunei eta berezko ondasunei buruz. Eta erauziak izan balitzaizkio, eskubidea luke haietaz birjabetzeko eta zuzengabeki jasandako kalteen ordaina eskatzeko.

Artikulu 9: Aurrerapen zientifiko eta teknikoa gizadi osoaren ondare izanik, herri orok du hartan partaide izateko eskubidea.

Artikulu 10: Herri orok du eskubidea bere lana zuzen balioztua dakion, eta kanbio internazionalak pareko kondiziotan eta zuzenki burutuak dakizkion.

Artikulu 11: Herri orok du berak hautatu sistema ekonomiko eta soziala ukaiteko eskubidea, eta bere ekonomi aurrerapen bide bereziari askatasun osoz eta kanpoko esku-sartzerik gabe jarraitzekoa.

Artikulu 12: Goian aipatu eskubide ekonomikoak munduko herri guztien elkartasun izpirituz bete behar dira, eta bakoitzaren interesak kontutan hartuz.

Sekzio IV: KULTURAKO ESKUBIDEA

Artikulu 13: Herri orok du bere hizkuntzan mintzatzeko eskubidea, bere kulturari eutsi eta hura haztekoa, horrela gizadiaren kulturaren aberastasunaren alde ihardunez.

Artikulu 14: Herri orok du bere aberastasun artistiko, historiko eta kulturazkoen eskubidea.

Artikulu 15: Herri orok du atzerritar kulturarik ezar ez dakion eskubidea.

Sekzio V: INGURUMARI ETA ONDARE KOMUNAREKIKO ESKUBIDEA

Artikulu 16: Herri orok du bere ingurumariari eutsi, hura zaindu eta hobeagotzeko eskubidea.

Artikulu 17: Herri orok du gizadiaren ondare komunaz baliatzeko eskubidea; halanola: itsaso zabalaz, itsas hondoaz, atmosferaz kanpoko espazioaz.

Artikulu 18: Goian aipatu eskubideez baliatzean, herri orok du begiratu behar nola uztartu alde biok: batetik, bere aurrerapen ekonomikoen beharrak, eta bestetik, munduko herri guztien arteko elkartasun beharrak.

Sekzio VI: GUTTIENGOEN ESKUBIDEAK

Artikulu 19: Herri batek, estatu baten barruan guttiengoa bat deanean, bere identitatea, bere tradizioak, bere hizkuntza, bere kultur ondarea errespetatzen dakizkion eskubidea du.

Artikulu 20: Guttiengoaren partaideei, inolako diskriminaziorik gabe, gaineratiko erresumatarrei bezalako eskubideak dagozkie, eta neurri berdinean eskuhartu behar dute bizitze publikoan.

Artikulu 21: Eskubide horien ihardunpidea, bere osotasunean harturiko komunitatearen interesak errespetatuz burutu behar da, eta

ezin justifika liteke lurralde osotasuna eta estatuaren batasun politikoa haustea, estatuak bere aldetik eskuarteko Deklarapen hontan aipatu pintzipioak errespetatzen balitu.

Sekzio VII: GARANTIAK ETA ZIGORRAK

Artikulu 22: Eskuarteko Deklarapen hontako erabakiren bat ez betetzea, komunitate internazional oso-osoarekiko eginbeharrak ez betetzea litzateke.

Artikulu 23: Eskuarteko Deklarapen hau ez betetzetik letorkeen kalte oro, oso-osoan ordaindu beharko du kaltea burutu lezanak berak.

Artikulu 24: Eskuarteko Deklarapen honen erabakiak hautsiz, herri baten lepotik lortu aberastasun orok, jasoriko abantailen itzultzea eskatzen du. Gauza bera esan behar da atzerriko inbertsioen bidez lorturiko gehiegizko irabaziez.

Artikulu 25: Herrien oinarrizko eskubideen kaltetan onarturiko tratua, akordio eta tratua ez-parekoak indarririk gabekoak dira.

Artikulu 26: Herrientzat gehiegizko eta jasangaitz bilaka litezen kanpoko finantz betebeharrak indargabe bilakatzen dira.

Artikulu 27: Herrien oinarizko eskubideen hauskera larrienak, izateko eskubideari buruzkoarenak batipat, krimen internazionaltzat hartu behar dira, eta egileen erresponzabilitate penal indibiduala daramate beren baitan.

Artikulu 28: Bere oinarrizko eskubideak neurri handitan haintzat hartzen ez zaizkion herriak, eskubide osoa du haiek aurrera ateratzeko, batipat borroka politikoaz edo sindikalaz; azken finean indarrez ere bai.

Artikulu 29: Askapen mugimenduek erakunde internazionaletarako bidea irekirik behar dute izan, eta haietako borrokariek gerrateko lege gizakoiaren babes eskubidea dute.

Artikulu 30: Herri baten oinarrizko eskubideak bir-eraikitzea, larregei betegabe direnean, komunitate internazionalerako partaide guztiei dagokien eginbeharra da.